

Mine tegn: **BABYBOKA**

Videofilene som tidligere var på DVD finner du nå her:

<https://vimeo.com/album/4580884>

Passord: Statped-babyboka

Mine tegn. Babyboka

©2019 Statped, digital versjon

Redaktører og forfattere:

Arlene Temte og Sveinung Wiig Andersen

Foto:

Mona Monsen Nyvoll

Illustrasjoner, layout og design:

Øivind Monsen Nyvoll

Produsent av filmmaterialet:

Sveinung Wiig Andersen

Boka kan kjøpes hos:

www.statped.no

ISBN 978-82-7576-094-2

Innholdsfortegnelse

Forord	4
Hvem kan ha nytte av denne boka?	5
Tegn som støtte til kommunikasjon og språkutvikling	5
Litt om språkutvikling og utvikling av tegnordforråd	6
Hvordan kan jeg komme i gang?	7
Hvor finner jeg tegn og hvilke tegn skal jeg velge?	7
Barn med et annet morsmål enn norsk	8
De ti temaene i boka	8
Tegnilustrasjonene	9
Kildehenvisninger	9
Min familie	10
På stallebordet	12
Ut på tur	14
Jeg synger	16
Jeg spiser	18
Jeg leker	20
Jeg bader	22
Jeg legger meg	24
Bursdag	26
Tegnordbok	28
Illustrasjoner til tegnordbok	31
Norsk enhåndselfabet	36
Register	37

Forord

Ideen til denne boka og DVD`en fikk vi etter å ha holdt flere kurs i bruk av tegn som støtte til kommunikasjon for foreldre og nærpersoner til de yngste barna. En bok med tegn som var enkel å gå i gang med ble etterlyst av foreldre og førskolelærere.

Boka er ment å skulle være til hjelp i en startfase for foreldre, besteforeldre, familie og barnehagepersonell som ønsker å komme i gang med å bruke tegn som støtte.

I tillegg tror vi at det kan være nyttig å ta del i andres erfaringer. Derfor følger det med en DVD som inneholder en film på 18 minutter der vi møter to familier som bruker tegn sammen med sine barn. Vi møter familiene til Emil (2) og Eline (4) og får innblikk i hvordan de har jobbet og jobber med tegn.

På samme DVD finner du også alle tegnene, setningene og sangene som er brukt i boka. Ved å klikke deg fra tema til tema mens du har boka framme, kan du se tegnene bli utført og lære også på den måten. DVD`en ligger ved boka.

Takk til familiene Erichsrud/Meyer og Sakshaug/Olsen og Smertulia barnehage som har delt av sine erfaringer.

Vi vil også takke følgende som har bidratt til å få realisert denne boka:

Fotograf: Mona Monsen Nyvoll

Illustrasjoner, layout og design: Øivind Monsen Nyvoll

Modeller: Hilde Nyvoll Temte og lille Emilie.

Referansegruppe:

Monica Ingemarsson, audiopedagog/logoped og Audhild Nonslid, ergoterapeut

Hvem kan ha nytte av denne boka?

Denne boka, med tilhørende DVD, er først og fremst laget til deg som nylig har fått vite at ditt barn har en språkvanske eller kommer til å være forsinket i språkutviklingen. Dette materiellet er ment å være en hjelp for å komme i gang så tidlig som mulig med å bruke tegn som et hjelpemiddel. Dersom du er søster, bror, bestemor, tante, onkel, venn eller en annen person som synes kommunikasjon med tegnstøtte er spennende, håper vi at denne boka og DVD`en også vil være en støtte for deg i det viktige samspillet med barnet.

Dersom du er mor eller far til et barn som ikke er i risiko for forsinket språkutvikling, men rett og sl Flere og flere barnehager har etter hvert opparbeidet en kompetanse i forhold til bruk av tegn som støtte. Bruk av tegn blir ofte anbefalt av Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT) som et tiltak for å hjelpe barn med forsinket språkutvikling. Denne boka vil også være aktuell for personalet som jobber med de yngste barna i barnehagen.

Tegn som støtte til kommunikasjon og språkutvikling

Kommunikasjon er en forutsetning for deltakelse og inkludering. Barn som har vansker i forhold til utvikling av språk og tale vil ofte oppleve utfordringer på mange områder. Det er derfor viktig at tiltak settes inn tidlig, slik at barna best mulig kan utvikle kommunikative og språklige ferdigheter.

Når tegn brukes som støtte, populært kalt "tegn til tale" benytter en seg av en kommunikasjonsform som bygger på kroppsspråk, mimikk, naturlige tegn og tegn "lånt" fra norsk tegnspråk. Tegn som støtte er noe annet enn tegnspråk. En gir barnet muligheter for å ta i bruk flere sanser når det skal tilegne seg språk. Tegnene brukes alltid sammen med tale, og målet vil alltid være at barnet skal utvikle tale. Dersom talen likevel ikke kommer som forventet, har vi sikret barnet en alternativ kommunikasjonsform.

Bruk av tegn kan være en støtte for barnets

språkforståelse og / eller et redskap slik at barnet selv kan uttrykke seg. Mange av tegnene er illustrative og mye mer konkrete enn talte ord. De er logiske og tydeliggjør budskapet. For eksempel illustreres "bil" ved at vi svinger på rattet.

Mye positiv erfaringsbasert kunnskap og tilbakemeldinger fra foreldre formidler at bruk av tegn som støtte har vært en god hjelp til kommunikasjon og en god støtte for barna i deres språkutvikling. Det finnes også forskning på området. I denne boka gjengis noen eksempler men ikke en fullstendig oversikt. Linda Acredolo, Susan Goodman, Dr. Marilyn Davis og John Bonvillian står for noe av den forskningen som er utført i USA i forhold til "babytegn". Forskningen ble gjort i forhold til vanlige barn uten spesielle språklige utfordringer. Felles for forskningsresultatene var at barna brukte tegn før tale. Da barna begynte å snakke hadde de en bedre språkforståelse og et større ordforråd enn de som ikke hadde brukt tegn. Positive langtidseffekter ble også funnet i forhold til intellektuell utvikling og leseferdigheter. Denne forskningen er beskrevet i "The Baby Signing book" av Sara Bingham (2007).

Det meste av den forskningen som er utført i forhold til barn med språklige utfordringer tar utgangspunkt i barn med Down syndrom. Kaisa Launonen (1996), finsk professor i logopedi, viser til mange av de samme positive effekter i sin forskning i forhold til barn med Down syndrom. Den svenske professoren Irene Johansson som i Norge er godt kjent som utvikler av

Karlstadmodellen, har integrert tegn som støtte som en viktig del av modellen. Johansson har lang praksiserfaring og utførte i 1987 en studie i forhold til barn med Down syndrom som viste positiv effekt på utviklingen av barnas ordforråd med tegn før de kunne snakke.

Ved å ta i bruk tegn som støtte til barn som er forsinket i sin språkutvikling er omsorgspersonene med på å skape et positivt kommunikasjonsmiljø for barnet. Barnet gjør mange viktige kommunikasjons erfaringer i samhandling med andre. Tegn vil ha en positiv effekt på begrepsforståelse og ordforråd.

For de som er interessert i mer informasjon om tegn som støtte til kommunikasjon og språkutvikling, anbefales artikkelen: "Tegn Til Tale – som hjelp i kommunikasjon og som redskap for å stimulere språkutvikling" (Suhr og Rognlid, 2009), og boken: " Lilla boken om tecken" (Tisell 2009).

Barnets språkutvikling starter lenge før barnet sier sitt første ord. Gjennom hele spedbarnsalderen, i samspill med omsorgspersonene utvikler barnet grunnleggende ferdigheter som er viktige for kommunikasjon og tilegnelse av språk. Vår oppmerksomhet rettes mot babyen, vi tolker hans eller hennes uttrykk og imiterer lyder og bevegelser. Babyen retter sin oppmerksomhet mot oss, og vil etter hvert imitere oss. Gjennom samspillet blir vi bedre og bedre kjent med spedbarnets uttrykksformer og vi gir automatisk trøst når barnet trenger det, mat når det er sultent og ro når det har behov for å sove. Når barnet lager lyder og vil ha sosial kontakt, vil du snart oppdage at det tar små pauser og innbyr deg til å være med i "samtalen". Dette kaller vi den første dialogen, og den danner grunnlaget for å kunne lytte og selv være delaktig i en samtale.

Før barnet selv begynner å bruke tegn, vil du legge merke til at han eller hun ser intenst på deg når du gjør tegn. Du vil kanskje til og med oppdage at det smiler eller ler av dine bevegelser som om det tenker: "Mamma og pappa beveger hendene sine, så kanskje jeg også skulle gjøre det." Barnet imiterer dine bevegelser i samsvar med sine motoriske ferdigheter. I starten er barnets tegn på ingen måte helt presise. Ofte kombineres bevegelsene med lyder. Prosessen er

den samme som når babyer babler og leker med lyder før de begynner å snakke. De "babler" på en måte også med hendene før tegnene etter hvert blir mer og mer presise.

Barn har forskjellig tempo når det gjelder utvikling av språk. Det samme gjelder når vi bruker tegn. Det er vanlig at barnet gir uttrykk for at det forstår betydningen av et tegn før det selv tar det i bruk. Barnet trenger mange repetisjoner. Tegnene må brukes og repeteres daglig. Det er viktig at vi bruker tegn til ord som er motiverende og nyttige for barnet. Vi som voksne må alltid ligge et steg foran barnet, det vil si at vi bruker flere tegn enn det barnet selv bruker. Vi skal være gode modeller og hele tiden stimulere barnet til videre utvikling.

Tegn har ulike funksjoner i barnets utviklingsfaser. I denne perioden i barnets språkutvikling vil tegnene bidra til

- **å styrke barnets ordforståelse**
- **å hjelpe barnet til selv å bli aktiv i kommunikasjonen**
- **å hjelpe barnet til selv å opparbeide et ordforråd som det kan bruke aktivt**

Hvordan kan jeg komme i gang?

Denne boka er selvinstruerende slik at du kan gå i gang og lære noen tegn til bruk i hverdagens rutinesituasjoner. Du vil snart oppdage at mange tegn er svært logiske og naturlige og derfor enkle å huske.

Kommunikasjonen vil være det viktigste på dette stadiet i barnets språkutvikling. Dersom du umiddelbart ikke har kjennskap til et tegn du har bruk for, ta i bruk kroppsspråk og det du synes er naturlig. Det viktigste er at dere forstår hverandre og at bruken av tegn blir morsomt og naturlig.

Dersom du har mulighet for å gå på et kurs eller lære tegn sammen med andre, vil vi absolutt anbefale det. Barnet vil ha en stor fordel av at flere personer i nærmiljøet bruker tegn. Professor Irene Johansson og Karlstadmodellen påpeker betydningen av barnets nettverk. Alle barnets nærperso-ner kan ha en viktig rolle i forhold til barnets språkutvikling. Det er derfor viktig at alle bruker tegn når foreldrene har bestemt seg for å ta dette i bruk. Vi har svært positive erfaringer der personalet i barnehagen, foreldre, søsken, besteforeldre, tanter, onkler og andre nærperso-ner danner et nettverk og regelmessig kommer sammen for å lære tegn. Barnets språkutvikling, interesser og motivasjon er temaer som diskuteres på nettverksmøtene. Barnet må oppleve å være en del av et språklig fellesskap der tegn brukes hjemme, hos slektninger, i barnehagen og ellers der barnet måtte befinne seg. I de barne-hagene der alle bruker tegn, både barn og voksne, ser en at dette bidrar til økt kontakt og samhandling. Å lære tegn er både morsomt og motiverende for alle barn.

Husk at jo oftere du bruker tegn sammen med barnet, jo enklere og mer naturlig vil du synes det er.

Hvor finner jeg tegn og hvilke tegn skal jeg velge?

Når vi bruker tegn sammen med de yngste barna, vil det først og fremst være de viktige ordene i setningen vi støtter med tegn. Tegnene i denne boka vil være en hjelp til å komme i gang, men du vil snart oppdage at utvalget på 200 tegn må suppleres og tegnnordforrådet utvides etter hvert som barnet vokser og utvikler seg.

Det er viktig å kommentere det barnet er opptatt av, og snakke om de aktivitetene dere gjør sammen. Da er det nyttig å finne frem til de tegnene du har behov for. Det finnes et godt utbygd nettsted, www.tegnordbok.no der en uten kostnader kan gå inn og få tegn demonstrert via et filmklipp. Det er også mulig å ta en utskrift av tegnutførelsen. Et utvalg av de tegnene som finnes på dette nettstedet vil en også ha mulighet for å laste ned som en applikasjon til Iphone. I tillegg finnes det et nettsted som vil være svært nyttig for nettverket rundt barnet, www.minetegn.no. Her kan en lage nettverkets eller barnets egen personlige tegnnordbok. Det gjøres enkelt ved å hente inn ferdig innspilte tegn fra "tegnordbok.no" eller ved å spille inn egne tegn med et webkamera. Det er også mulig å overføre videofiler med tegn fra et videokamera.

I tillegg til disse nettstedene finnes det flere bøker der utførelsen av tegn er illustrert med tegninger. Mange barnehager har anskaffet "Ordboken" (Moriggi, 1986), "La hendene snakke"(Moriggi, 2006) og "Lommetegn" (Ups and Downs Østfold, 2010)

Etter hvert vil du oppdage at det finnes flere tegn for noen ord, og du vil kanskje komme i kontakt med andre som har lært tegnet på en annen måte. Den enkleste forklaringen på dette er at tegnspråk har dialekter som alle andre språk. I denne boka har vi valgt de samme tegnene som du vil finne i "Ordboken" og "Lommetegn". Barnet vil da møte de samme tegnene når han eller hun begynner i barnehagen. På nettstedet www.tegnordbok.no vil du også finne eksempler på at flere tegn kan knyttes til samme ord. Det er viktig at nettverket rundt barnet bestemmer seg for å bruke det samme tegnet.

Noen ganger opplever vi at barnet selv har laget et privat tegn. Nettverket velger i mange tilfeller å fortsette å bruke dette tegnet sammen med barnet. Det kan da være nyttig å legge det inn på

“minetegn.no” slik at alle barnets nærperso-
ner kan bruke det samme. Når barnet blir eldre vil det
forstå at et annet tegn kan knyttes til samme ord.
Dette kan sammenlignes med at barn benevner
katt som både pus og katt når de snakker.

Et spørsmål vi ofte får når vi holder kurs
er hvordan tegnene skal utføres når en er
venstrehendt. Hovedregelen er at vi utfører
selve tegnet med høyre hånd og venstre hånd
blir en “medhjelper” når tegnet utføres med
begge hender. Dersom du er venstrehendt skal
du utføre tegnet slik det er mest naturlig for
deg å gjøre det, om det er venstre eller høyre
hånd som blir den mest dominerende. På filmen
vil du kanskje oppdage at modellen (som er
venstrehendt) utfører de fleste tegnene med
høyre hånd, men noen få utføres med venstre
fordi det falt seg mest naturlig for henne.

Barn med et annet morsmål enn norsk

Vi har fått en del erfaring med å bruke tegn i
forhold til barn som har et annet morsmål enn
norsk. Det er barn som er i risiko for å ha en
språkvanske, og i utgangspunktet ikke barn
som er i en mellomspråksfase der de ennå ikke
har oppnådd aldersadekvat norsk kompetanse.
Vi oppfordrer dere som foreldre til å snakke
morsmålet med barnet. I barnehagen vil barnet
møte det norske språket. Tegnene vil kunne
fungere som et bindeledd eller en bro mellom
språkene. Flerspråklige barn som lærer tegn
vil både bli forstått hjemme og i barnehagen
(når alle lærer de samme tegnene), samtidig
som foreldrene kan gi barnet verbalordet
på morsmålet og barnehagen kan gi barna
verbalordet på norsk. Tegnene kan være en støtte
så lenge barnet har behov for det, eller være til
hjelp når barnet skal lære nye ord og begreper.

Flere land har sitt eget tegnspråk, men vi har
valgt å bruke de norske tegnene som foreldrene
også lærer og bruker sammen med barnet. Der
vi ikke har funnet et passende norsk tegn har vi
i samarbeid med familien og barnehagen selv
utviklet et nytt kulturspesifikt tegn. Et eksempel
på dette er “Id” som er en muslimsk feiring som
markerer slutten på fastemånen Ramadan.
Her fant vi ikke et norsk tegn, men barnehagen
og foreldrene laget da et sammensatt tegn som
bestod av feiring/fest etter faste

De ti temaene i boka

Denne boka har tatt utgangspunkt i ti temaer. Til
hvert tema er det valgt ca. 20 tegn som kan være
aktuelle, men dette er kun et forslag. Finn frem til
de tegnene som er viktige for deg og ditt barn. I
hvert tema er det foreslått noen enkle setninger
som kan være nyttige å øve inn.

Syv av temaene er daglige rutinesituasjoner. I
disse situasjonene blir det naturlig å repetere
tegnene daglig eller flere ganger til dagen. Vi
vet at barnet må se tegnet mange ganger før
han eller hun selv kan utføre det. Når tegnene
brukes i meningsfulle situasjoner, vil barnet selv
etter hvert forstå nytten av tegnene. Ved hjelp
av tegn kan barnet etter hvert gi uttrykk for
ønsker, behov og følelser og bruke tegn i sosial
samhandling.

Tema nummer ni omhandler bursdagsfeiring,
en viktig begivenhet for både barnet og barnets
nærperso-
ner. Tegn til dette temaet etterspørres
på kursene.

I tema nummer ti vil du kanskje finne noen av de
ordene og tegnene du har savnet i de foregående
temaene. Her gis et eksempel på hvordan en
kan lage barnets første billed / tegnordbok. Bak
i boka vil du finne små kort som kan klippes
ut. Fyll på med nye selvlagde kort og ta gjerne
bilde av barnets nærperso-
ner, private eiendeler
som bamse, kopp osv. og bilder av barnet i
forskjellige aktiviteter.

Tegnillustrasjonene

Tegnillustrasjonene er vist ved foto og piler.
Tegnforklaring:

Bevegelsen utføres i pilens retning. Tegnets
utførelse stopper ved pilspissen.

Bevegelsen utføres to ganger.

Bevegelsen utføres med spillende fingre.

På den vedlagte DVDen er tegnene og
setningene utført på film.

Kildehenvisninger

Bingham, S. (2007) The Baby Signing Book.
Robert Rose Inc. Canada

Johansson, I. (2010) Alternativ och supplerande
kommunikation-AKK <http://karlstadmodellen.se>

Launonen, K. (1996). Enhancing communication
skills of children with Down syndrome:
Early use of manual signs.
London: Whurr Publisher Ltd.

Moriggi, S.N. (1986) Ordboken.
Inne og ute året rundt. Aschehoug

Moriggi, S.N. (2006) La hendene snakke.
Aschehoug & co.

Statped Møller-Trøndelag kompetansesenter,
Mine tegn <http://minetegn.no>

Statped Møller-Trøndelag kompetansesenter,
Tegnordbok <http://tegnordbok.no>

Suhr og Rognlid (2009) Tegn Til Tale- som hjelp i
kommunikasjon og som redskap for å stimulere
språkutvikling www.statped.no

Tisell, A. (2009) Lilla boken om tecken, som et
verktøy for kommunikation och språkutveckling.
Hatten Förlag, Stockholm.

Ups and Downs Østfold, (2010) Lommetegn
(tegn gjengitt med tillatelse fra Møller- Trøndelag
kompetansesenter).

Min familie

MAMMA OG
PAPPA ER
GLAD I DEG

VI SKAL BESØKE
BESTEMOR

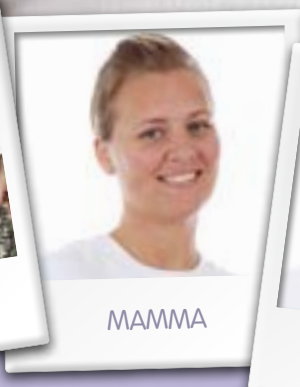
DET ER GØY

KOM TIL
MAMMA

OLE ER DIN
STOREBROR

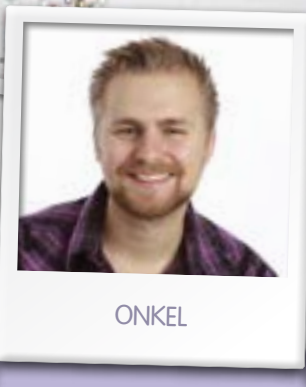
BESTEMOR OG
BESTEFAR

MAMMA

PAPPA

ONKEL

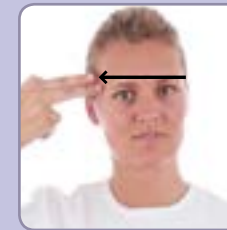

TANTE

BESTEFAR

Pekefinger og langfinger strykes nedover kinnet. (To fingre fordi bestefar er eldre enn pappa.)

BESTEMOR

Pekefinger og langfinger strykes over panna. (To fingre fordi bestemor er eldre enn mamma.)

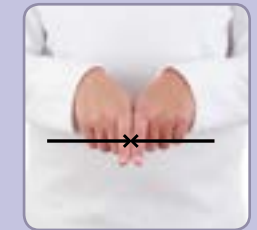
BESØK TIL MEG

Her kan vi forestille oss at den ene hånden beveger seg "over dørstokken og kommer inn i mitt hus".

BESØK TIL ANDRE

Her er det motsatt. Hånden beveger seg over dørstokken og ut av huset.

BROR

Begge pekefinger føres mot hverandre og møtes.

DU

Peke på den du snakker med.

FAMILIE

Pekefingerne på begge hender hektes sammen og føres rundt i en sirkel som om de binder familien sammen.

GLAD I

Håndflaten føres til hjertet.

GUTT

Hånden føres fra høyre side av pannen og utover, som om vi tar en "kjekk hilsen".

GØY

Hånden beveger seg med spillende fingre forbi munnen.

JEG

Peke på deg selv.

JENTE

Hånden føres vannrett inn mot brystet.

KOM

Hånden brukes til å vinke noen til deg.

MAMMA

Høyre pekefinger strykes over pannen.

ONKEL

Høyre pekefinger føres to ganger over venstre pekefinger mot deg.

PAPPA

Høyre pekefinger føres nedover kinnet.

STOR

Dette tegnet må tilpasses. Her kan vi vise at noe "vokser" i høyde.

SØSTER

Begge pekefinger føres sammen to ganger.

TANTE

Høyre pekefinger føres to ganger over venstre pekefinger mot deg.

VI

Pekefingeren føres i en halvsirkel foran brystet. "Vi peker på alle inkludert oss selv".

Familie og nærpersioner er viktige for barnet. I begynnelsen dreier det seg mest om mamma og pappa, men etter hvert vil barnet vise glede over å være sammen med søsken, treffe igjen besteforeldre og andre. Da kan det være nyttig at familie og nærpersioner får et navnetegn. Noen ganger velger vi å bruke håndtegnet for første bokstav i navnet som for eksempel O i Ole, men av og til kan det være lettere for barnet å utføre et tegn. Det går an å velge noe som er karakteristisk for personen. For eksempel tegnet for krøller hvis personen har det, eller tegnet for morsom eller blid hvis det er karakteristisk. Her er det bare å bruke fantasien. Norsk enhåndsalphabet finner du bak i boka.

Tegnet for familie viser at noe henger sammen. Vi ser også at noen tegn er bygd opp systematisk som for eksempel tegnet for mamma, bestemor og oldemor. Når vi utfører tegnet for mamma trekker vi pekefingeren over pannen. For bestemor utføres tegnet på samme måte med to fingre, og så med tre fingre for oldemor. Det samme gjelder for pappa, bestefar og oldefar der vi fører fingrene nedover kinnet.

SMILE TIL
MAMMA

HER LUKTER
DET BÆSJ

Å, VONDT I
MAVEN

VI MÅ SKIFTE
BLEIE

TAR DU
MAMMAS HÅR?

På stallebordet

Stellesituasjonen er en av de situasjonene som innbyr til god kontakt mellom mor / far og barn. I den første tiden er barnet veldig opptatt av mors og fars ansikt. Barnet vil få bekreftet seg selv gjennom mors og fars uttrykk. Kroppskontakt, ansiktsmimikk, smil og trøst er viktig. Etter hvert som barnet begynner å oppdage kroppen sin, vil det være naturlig å knytte tegn til de forskjellige kroppsdelene. Dette er enkle tegn som for det meste består av peking. Rim, regler og sanger der en samtidig berører barnets kroppsdel er oppmerksomhetsfremmende. Etter hvert blir det naturlig å sette tegn til de aktivitetene som foregår på stallebordet: skifte bleie, vaske seg, kle på osv.

BLEIE

Høyre hånd føres under og så over venstre hånd, akkurat som vi tar ei bleie på barnet.

BODY

Begge hender på brystet, føres nedover.

BUKSE

Hendene plasseres på lårene, trekkes oppover akkurat som når vi drar opp bukka.

BÆSJ

Pekefinger peker bakover. "Noe skal ut".

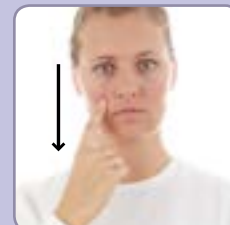
FLINK

Høyre pekefinger berører hodet og føres utover. Husk mimikk!

GENSER

Hendene føres nedover brystet og markerer at gensen slutter ved midjen.

GRÅTE, VÆRE LEI SEG

Pekefingeren føres nedover kinnet som om det er en tåre som renner. Husk mimikk!

HÅR

Tommel og pekefinger tar litt i håret.

KLE PÅ

Hold hendene knyttet på hver side av brystet. Før dem i en bue inntil brystet som om vi tar på oss jakka.

KLE AV

Hold hendene knyttet midt på brystet. Før dem i en bue ut til hver side, som om vi tar av oss jakka.

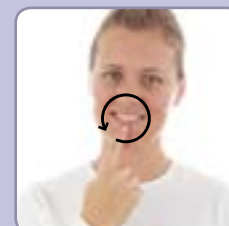
LUKTE

Pekefingeren føres inn mot nesa.

MAGE

Høyre hånd stryker over magen.

MUNN

Pekefingeren føres i ring rundt munnen.

NESE

Pekefingeren berører nesa.

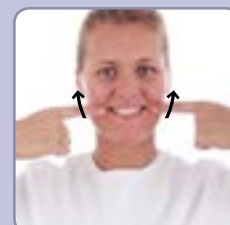
PRATE, PLUDRE

Spillende fingre beveger seg foran munnen.

SKIFTE

Høyre og venstre hånd krysser hverandre. Hendene skifter plass.

SMILE

Pekefinger (eller begge pekefinger) berører munnviken og føres oppover. Vi tegner et smil.

VASKE

Håndflatene gnis mot hverandre.

VONDT

Knyttet hånd gnis i sirkel midt på brystet. Husk mimikk!

ØYE

Pekefingeren berører øye.

Ut på tur

FRYSER DU?

VI MÅ TA PÅ
DRESS OG LUE

SÅ MYE SNØ

Å, DET BLÅSER

SE FUGLENE OG BLOM-
STENE

Å gå på tur er som oftest alltid like populært. Her kan vi begynne å benevne allerede når vi kler på oss. Så kan vi kommentere været: Er det sol? Blåser det? Snø? Kaldt? Og så, ikke minst er det viktig å benevne og kommentere det barnet er opptatt av og peker på: fuglene, blomstene eller kanskje en hund eller katt (tegn i tema "Jeg legger meg")

BLOMST

Fingertuppene samlet, føres opp og åpnes som en knapp som springer ut.

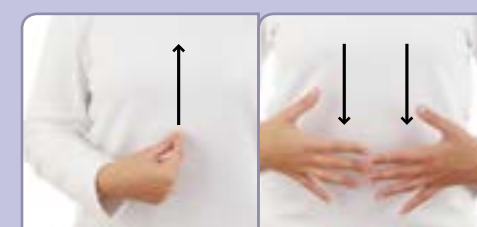
BLÅSE

Hånda viser vinden som blåser.

BØTTE

Vi holder i hanken på bøtta og løfter litt oppover.

DRESS

Vi drar først opp glidelåsen og fører så begge hender nedover brystet.

FUGL

Tommel og pekefinger opp til munnen. Nebbet åpnes og lukkes.

HA DET

Naturlig tegn, vi vinker.

HEI

Vi løfter hånda og tar en "kongelig hilsen" fra venstre mot høyre.

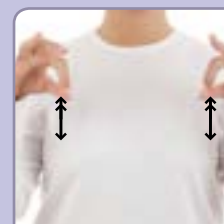
HUSKE/DISSE/RONSE

Hender føres frem/tilbake foran overkroppen som om du sitter på husken.

KALDT/FRYSE

Armene føres ut og inn mot kroppen to ganger, akkurat som når vi fryser.

LEKEPLASSEN

Tegnet for leke og så markerer vi en plass med flat hånd.

LUE

Vi tar lua på hodet med begge hender.

REGN

Vi fører hendene rett ned.

SANDKASSE

Fingertuppene samles mot hverandre og føres fra hverandre. Tenk at sanda glir ut av hendene. Så tegner vi omriss av sandkassa.

SKO

Høyre hånd føres oppover venstre hånd som liksom er foten.

SNØ

Hendene spiller i luften mens vi fører dem nedover. "Snøflakene daler ned".

SOL

Vi tegner sola på himmelen.

SPADE

Håndflaten vår er spaden som føres ned i sanden.

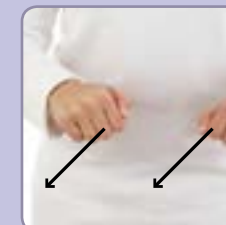
UT PÅ TUR

Hånda føres opp og så fremover som om vi viser til et sted langt borte.

VARMT

Vi tørker pannen.

VOGN

"Vi holder i vogna og dytter fremover".

Jeg synger

Det er motiverende å lære tegn via sanger. Mange sanger har naturlige tegn / bevegelser. Tegn og bevegelser er med på å fange barnets oppmerksomhet og barnet kan være med på å gjøre bevegelsene lenge før han eller hun kan synge med på ordene. Her deler vi glede gjennom felles oppmerksomhet og opplevelse. Ofte er det de enkleste sangene med mange repetisjoner som er de mest populære. På DVDen vises først et eksempel med en sang der vi bruker naturlige tegn: "Hode, skulder, kne og tå". Deretter har vi satt tegn til tre sanger som ofte synges i barnehagen. Dette er en god felles aktivitet for alle barna. Alle kan delta og lære tegn gjennom sang på en naturlig måte.

ALLE

Bevegelse som om høyre hånd samler alle vi vil ha med

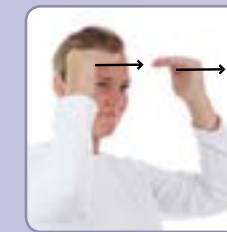
BABY

Bevegelse som om vi holder en baby i armene og vugger frem og tilbake.

BARN

Her markerer vi at barn er lavere enn voksne.

BUSS

Begge hender plasseres over hodet og føres fremover.

BY

Høyre pekefinger peker ned og lager en liten sirkel på høyre side.

DANSE

Peke- og langfinger på begge hender "danser" mot hverandre.

DØR

Hendene plasseres utenpå hverandre foran kroppen. "Høyre hånd svinger ut og inn"

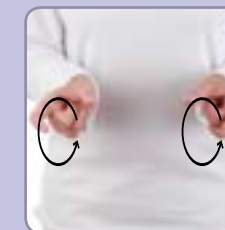
ER

Høyre hånd med håndflaten fram plasseres foran høyre skulder, fingertuppene gjør et lite vink.

GJENNOM

Høyre håndflate føres gjennom åpningen i venstre hånd.

HJUL

Tommel og pekefinger markerer "dekket" som føres i sirkel foran overkroppen.

HOPPE

Peke- og langfinger på høyre hånd "hopper" på venstre håndflate.

HUND

Høyre hånd klapper på låret som om vi roper på hunden.

HVEM

Høyre håndflate holdes frem på høyre side av overkroppen. Fingrene beveges.

HYSJ

Høyre pekefinger foran munnen.

JA

Høyre hånd med lillefinger og tommel plasseres litt til høyre foran overkroppen og vris raskt så lillefingeren går i bue.

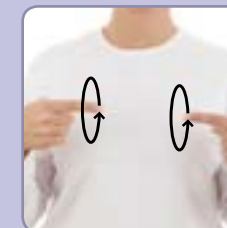
KATT

Bevegelse mot ansiktet som markerer kattens værhår.

KU

Tommel- og pekefinger "tegner" to små horn på hver side av hodet.

RUNDT

Bevegelse med begge pekefinger som lager sirkler.

SAU

Bevegelse der høyre peke- og langfinger "klipper" oppover venstre arm.

SYNGE

Bevegelse som om vi dirigerer koret.

Jeg spiser

BRØD MED
LEVERPOSTEI

ER DU TØRST?

VIL DU HA VANN
ELLER MELK?

JEG VIL HA
MER

GRØT ER GODT

I dette temaet er det mange viktige tegn for barnet. For eksempel å kunne uttrykke at "jeg er tørst", "jeg er sulten", "vil ha mer". Etter hvert vil barnet selv velge hva det vil ha på brødskena. Så når barnet peker, kan de voksne passe på å gjøre tegnet. Dette er en av de situasjonene i barnehagen der alle barna lærer tegn.

BANAN

Bevegelse slik at tommel- og pekefinger på begge hender tegner bananen i lufta.

BRØD

Bevegelse som om høyre hånd skjærer skalken av brødet.

DRIKKE

Som om høyre hånd holder rundt et glass og fører det til munnen.

ER

Høyre hånd foran høyre skulder gjør et lite "vink" ned med fingrene.

GODT/NAM-NAM

Høyre hånd klapper på maven.

GRØT

Høyre hånd holder i "sleiva" og gjør bevegelse som om vi rører i grøten.

HAR (DU HAR)

Høyre håndflate føres mot den personen eller de som har.

HAR (JEG HAR)

Høyre hånd føres til eget bryst.

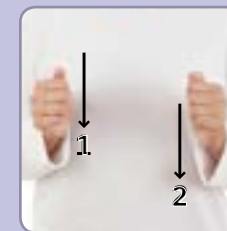
LEVERPOSTEI

Pekefinger og langfinger smører på venstre håndflate. Bokstaven "L" kan godt formes i forkant for å markere forskjell fra smør.

MAT

Høyre hånd med samlede fingertupper føres til munnen.

MELK

Bevegelsen utføres som om vi melker kua.

MER

Høyre hånd med en knekk føres oppover.

OST

Bevegelse som om vi holder osten med venstre hånd og skjærer en skive ost med høyre hånd.

SMØR

Pekefinger og langfinger smører på venstre hånd.

SPISE

Tommel og pekefinger sammen, føres to ganger til munnen som om vi putter mat i munnen.

SULTEN

Bevegelse med hendene som illustrerer at maven går innover.

SYLTETØY

Bevegelse som om vi holder i ei teskje og tar litt syltetøy på venstre håndflate som er brødskena.

TØRST

Høyre hånd tar nedover halsen.

TÅTEFLASKE

Høyre hånd formes som om den holder flaska og munnen formes som om den suger på smokken.

YOGURT

"Y" formes med høyre hånd, og så føres "skjeen" til munnen.

Jeg leker

SKAL VI LEKE?

KAN JEG LÅNE
BILEN?

KAN DU HJELPE?

VI MÅ RYDDE

DU ER SNILL

I leken gjør barnet mange erfaringer og lærer seg en rekke ferdigheter. Lek gir også gode muligheter for språkstimulering. Her kan vi benevne både gjenstander og aktiviteter mens vi leker med barnet. Gjennom lek med andre får barnet viktig sosial trening. Da kan tegn til ordene: min, din, låne, vente osv. være nyttige.

BALL

Bevegelse med begge hender former en ball.

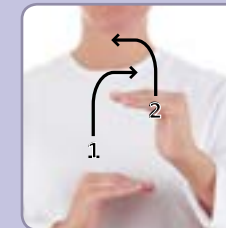
BIL

Bevegelse der begge hender holder og vrir på rattet.

BRA

Høyre hånd holdes opp foran munnen og føres fremover.

BYGGE

Hendene plasseres vekselvis over hverandre som om vi illustrerer at vi bygger et tårn.

DIN

Håndflaten rettes mot den som eier.

DOKKE

Bevegelse som om vi holder dokka med begge hender rett foran oss. Løftes opp og ned.

FARGER

Høyre hånd beveges i siksakk over venstre håndflate som om vi blander sammen fargene.

HJELPE

Høyre hånd løfter ("hjelper") venstre hånd.

KAN

Pekefingeren berører pannen og føres utover.

KLOSSER

Klossen markeres med tommel og pekefinger på venstre håndflate.

LÅNE

Bevegelse der tommel og pekefinger peker fremover og lukkes som om de tar noe.

MIN

Høyre hånd føres inn til brystet.

NEI

Peke- og langfinger peker rett frem og føres så i bue ut til høyre.

RYDDE

Begge hender føres parallelt først en gang på venstre side, så en gang litt til høyre som om vi ordner og setter ting på plass.

SINT

Høyre hånd med samlede fingertupper åpnes fort inn mot hodet.

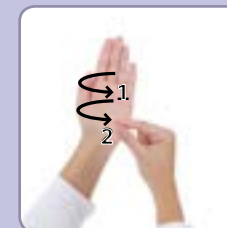
SKAL

Høyre hånd med tommelfinger opp trekkes litt nedover.

SNILL

Høyre hånd stryker nedover kinnet.

TEGNE

Høyre hånds tommel og pekefinger tegner på venstre håndflate.

TOG

Høyre hånd med peke- og langfinger opp føres litt fremover som om toget kjører på skinnene.

VENTE

Høyre hånd med håndflaten frem føres fort fremover to ganger.

Jeg bader

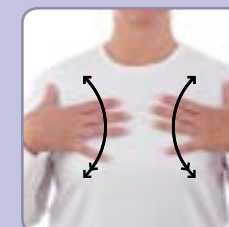

Tegnet for bade er ofte et av de første tegnene barna begynner å bruke selv. Barnet forstår fort av forberedelsene hva som skal skje, og gjør gjerne tegnet i forkant for å få en bekreftelse. Tegnet er også enkelt for barnet å utføre. I badesituasjonen er det også mye annet dere kan benevne og snakke om.

AND

Høyre hånd formes til et nebb, holdes opp til munnen og lukkes.

BADE

Håndflatene på brystet, føres to ganger ned.

BÅT

Håndflatene møtes i en spiss og føres litt fremover.

DEILIG

Høyre hånd med sprikende fingre klapper på brystet.

DUSJE

Høyre hånd med samlede fingertupper som føres ned og spres over hodet.

FERDIG

Høyre hånd føres ned på venstre håndflate og "feier noe av håndflaten".

FIN

Tommel og pekefinger formes til en sirkel. Føres utover til høyre.

HÅNDKLE

Håndkle "tegnes" foran overkroppen med begge pekefinger som føres ut fra haken og nedover.

MÅ

Høyre hånd knyttet føres nedover.

OPP

Høyre pekefinger føres oppover foran skulderen.

POTTE

Høyre pekefinger tegner en sirkel foran maven.

REN

Høyre håndflate strykes nedover venstre håndflate.

SITTE

Begge håndflater foran maven, føres nedover.

SKITTEN

Knyttet hånd føres i sirkel foran nesen. Samme tegn som for gris.

SKUM

Som om du tar litt skum forsiktig i hånda.

TISSE

Pekefinger inn mot magen, vippes 2 ganger utover.

TØRKE SEG

Knyttet hånd stryker opp og ned på venstre side av brystet.

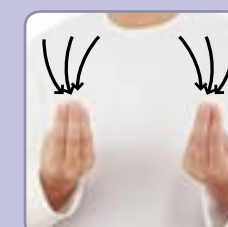
VANN (FRA KRAN)

Høyre hånd med fingertuppene samlet føres nedover og åpnes som sprut fra en vannkran.

VASKE HÅRET

Vi gjør som når vi vasker håret og gnir inn sjampo.

VÅT

Åpne hender foran kroppen. Hendene føres nedover mens fingertuppene samles, som om det er noe som drypper.

Jeg legger meg

VIL DU LESE
BOK?

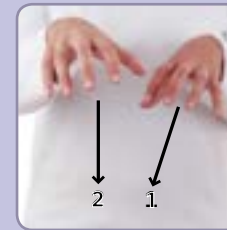
NÅ ER DET
MØRKT

GOD NATT, SOV GODT

DU ER TRØTT

VI MÅ PUSSE
TENNER

Leggesituasjonen får etter hvert også noen faste rutiner. Det kan være lurt å forberede barnet ved å bruke noen tegn. Ellers er det mye å benevne og snakke om mens vi er i gang med aktiviteter som pusse tenner, ta på pyjamas, bred over dyna, slukke lyset osv. Når barnet begynner å interessere seg for bøker kan en koselig lesestund før leggetid skape en god rutine. Emilies yndlingsbøker er bøker om dyr. Her finnes noen tegn for dyr, flere finnes under temaet: "Jeg synger".

BAMSE/BJØRN

Hendene beveger seg vekselvis fremover som om bjørnen går tungt.

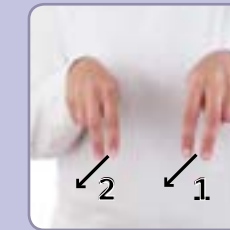
BOK

Håndflatene sammen, åpnes som ei bok.

DYNE

Bevegelse som om vi trekker dyna over oss.

DYR

Peke- og langfinger på hver hånd går vekselvis fremover.

FLUORTABLETT

En liten tablett tegnes med lillefingeren i venstre håndflate.

GOD NATT

Hånda beveges ut fra munnen. / Hendene føres i kryss foran ansiktet ovenfra og ned.

GRIS

Knyttet hånd i en sirkelbevegelse foran nesen.

HEST

Peke- og langfinger markerer at vi sitter på hesten.

LESE

Håndflatene plasseres i leseavstand fra ansiktet, beveges to ganger mot venstre.

LYS/LAMPE

Markere at lyset skinner ved å åpne samlede fingertupper.

LYST

Hendene krysses foran ansiktet nedenfra og opp. "De åpner seg".

MØRKT

Hendene føres i kryss foran ansiktet ovenfra og ned. "De lukker seg".

PUSSE TENNER

Pekefingeren beveges frem og tilbake foran munnen som om det er tannbørsten.

PUTE

Hånda plasseres på bakhodet.

PYSJAMAS

Begge pekefinger peker nedover først på det ene beinet, så på det andre. Antyder buksebeina eller stripene i pyjamasen.

SENG

Hendene trekkes inn til kroppen som om vi markerer senga.

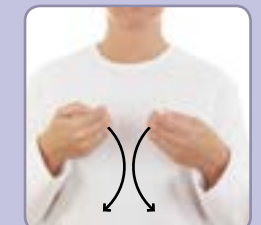
SMOKK

Samlede fingertupper som om vi fører smokken til munnen.

SOVE/LEGGE SEG

Her bruker vi det naturlige tegnet for å sove.

TRØTT/SLITEN

Begge hender med sprikende fingre plasseres mot hverandre midt på brystet og føres nedover.

VIL

Håndflaten strykes nedover brystet.

Bursdag

DU HAR
BURSDAG

MAMMA HAR
BAKT KAKE

ET LYS PÅ
KAKA

VI HAR BRUS
OG IS

DET KOMMER
MANGE VENNER

"Bursdagstegn" blir ofte etterspurt av kursdeltakere. Barnet skal jo både feire sin egen og delta i feiring av andres bursdag. I den anledning blir det ofte tatt bilder, og disse kan jo tas frem igjen så ofte en ønsker. En fin måte å repetere tegnene.

BAKE

Bevegelse som om begge hender knar deigen.

BALLONG

Bevegelse med begge hender som om du forsiktig tar i mot en ballong.

BLÅ

Høyre hånd beveger seg i en bue opp mot himmelen.

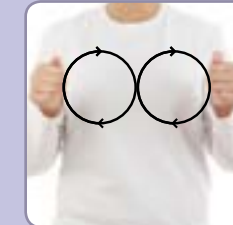
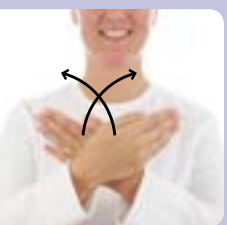
BRUS

Høyre hånd med samlede fingertupper som åpnes illustrerer at det bruser opp av flasken som holdes i venstre hånd.

BURSDAG

Sammensatt av to tegn, fødsel og dag.

FEIRE/SELSKAP

Knyttede hender tegner sirkler i luften mens de berører hverandre, to ganger.

GLAD

Begge hender med sprikende fingre slår på brystet.

GRATULERER

Høyre hånd rett frem beveges to ganger ned som om vi håndhilser.

GRØNN

Høyre hånd slås i bue ned mot venstre håndflate som om gresset blir slått med en ljå.

GUL

Tommel og pekefinger på høyre hånd føres over venstre hånds pekefinger.

IS

Bevegelse som om du holder en is og slikker på den.

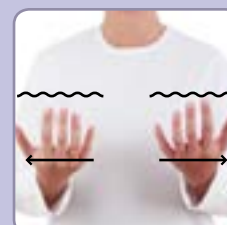
KAKE

Høyre hånd markerer en rund kake som ligger på et fat (venstre håndflate).

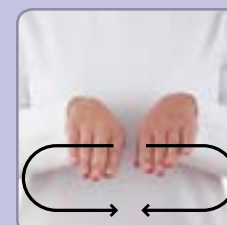
LYS (LEVENDE LYS)

Høyre pekefinger holdes opp til munnen og føres fremover i en bue.

MANGE

Begge hender rett opp, fingrene i bevegelse, føres ut til siden.

PAKKE/GAVE

Bevegelse med begge hender som tegner omriss av en pakke.

PIZZA

Høyre hånds pekefinger tegner en sirkel på venstre håndflate.

RØD

Høyre pekefinger føres fra høyre mot venstre under leppene.

TAKK

Høyre hånd føres frem og litt ned.

VENN

Høyre hånd tar rundt venstre hånd.

ÅR

Høyre hånd knyttet med tommel opp føres i en sirkel fremover.

Tegnordbok

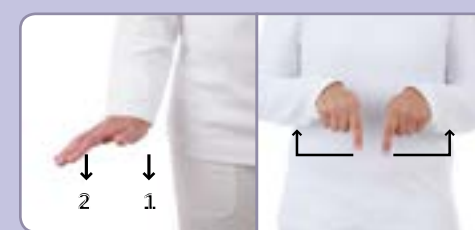

Når barnet selv begynner å bruke tegn kan disse settes inn i ei tegnordbok sammen med et bilde. Boka kan tas med når barnet begynner i barnehagen eller når det skal på besøk til familie og venner. På den måten blir alle kjent med de tegnene som barnet aktivt bruker. Det er viktig at boka blir personlig, og dere kan gjerne ta et bilde av barnet når det holder på med aktiviteter som for eksempel bade, spise, leke osv. (verb). I dette siste temaet: "Tegnordbok", har vi supplert med noen tegn til substantiv. Bildene bak kan fungere som et utgangspunkt for barnets første lille tegnordbok.

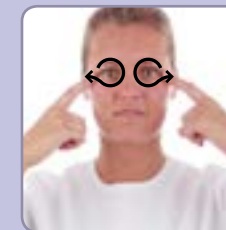
APPELSIN

Fingrene på begge hender føres inn i hverandre som om vi markerer appelsinbåtene.

BARNEHAGE

Sammensatt tegn av barn og en markering av et område (inngjerding).

BRILLER

Pekefingrene føres rundt øynene og markerer brillene.

BÅT

Hendene føres sammen i en spiss og føres litt fremover.

DRUE

Høyre hånd med samlede fingertupper vrir utover på venstre pekefingertupp.

EGG

Hendene føres sammen som om en lager et lite rede til egget.

ELEFANT

Høyre hånd markerer elefantens snabel.

EPLER

Bevegelse som om vi holder rundt et eple og fører det opp mot munnen.

FISK

Bevegelse med høyre hånd som illustrerer fisken som svømmer i vannet.

FLY

Høyre hånd knyttet med tommel- og lillefinger ut. Føres oppover som om et fly letter.

GJEMME NOE

Høyre hånd føres inn under venstre hånd som om vi gjemmer noe.

JAKKE

Begge hender føres nedover brystet som om vi markerer en åpen jakke.

KANIN

Begge hender plasseres på hver side av hodet med peke- og langfinger opp som gjør en bøy. (Kaninens ører).

KJOLE

Begge hender med flat hånd plasseres på brystet og føres litt nedover og ut til siden.

KOPP

Bevegelse som om vi holder i koppens hank og fører den til munnen.

SEKK/RYGGSEKK

Begge hender med tommelfinger opp markerer stroppene på sekken.

SKJE

Bevegelse der høyre hånd knyttes og føres opp til munnen som om vi holder rundt skjeen.

SYKKEL

Bevegelse der knyttede hender markerer pedalene som går rundt.

TELEFON

Bevegelse som illustrerer at vi fører en telefon opp til øret.

TV

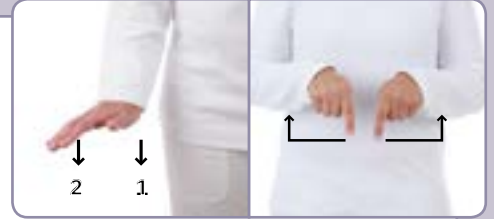
Bevegelse der begge hender med håndflatene ut bevegges foran brystet som om noe beveger seg på tv-skjermen.

Mine egne notater

[illegible]

appelsin

barnehage

briller

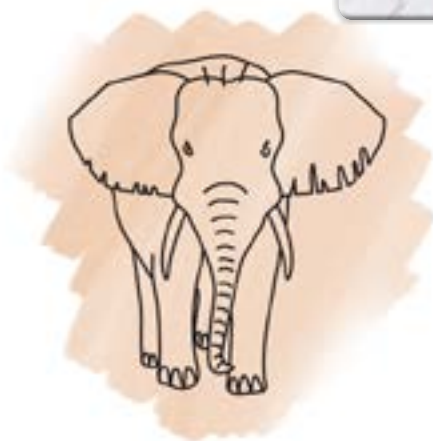
båt

drue

egg

elefant

eple

fisk

fly

gjemme noe

jakke

kanin

kjole

kopp

sekk/ryggsekk

skje

sykkel

telefon

tv

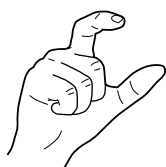

A

B

C

D

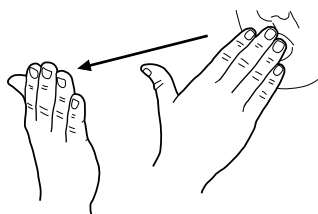
E

F

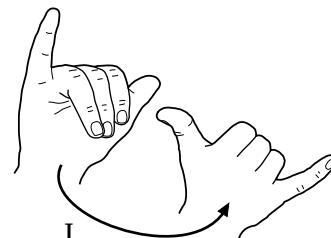
G

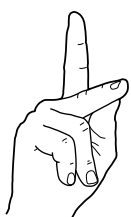
H

I

J

K

L

M

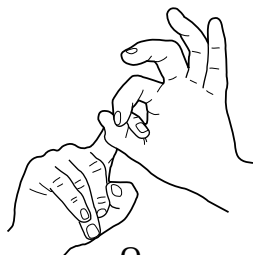
N

O

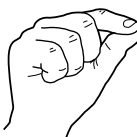
P

Q

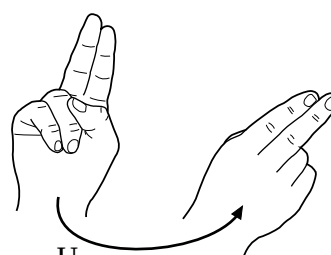
R

S

T

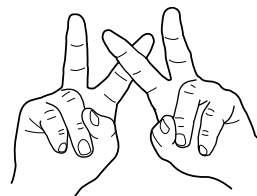
U

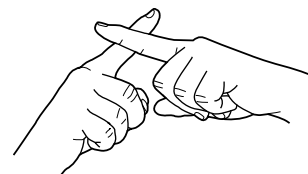
V

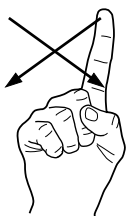
W

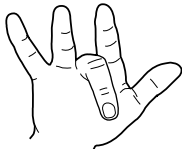
W

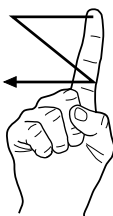
X

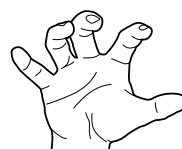
X

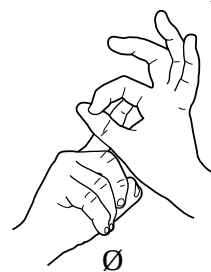
Y

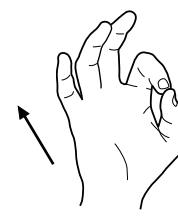
Z

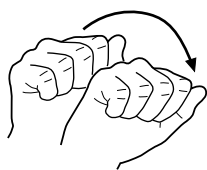
Æ

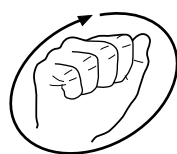
Ø

Ø

Å

Å

Norsk enhåndsalfabet

Tegningene viser hendene sett fra mottakers synsvinkel.
To varianter for bokstavene W, X, Ø og Å er tatt med.

© Møller Kompetansesenter 2002

Register

A	
alle	17
and	23
appelsin	29
B	
baby	17
bade	23
bake	27
ball	21
ballong	27
bamse	25
banan	19
barn	17
barnehage	29
bestefar	10
bestemor	11
besøk	11
bil	21
bjørn	25
bleie	13
blomst	15
blåse	15
body	13
bok	25
bra	21
briller	29
bror	11
brus	27
brød	19
bukse	13
bursdag	27
buss	17
by	17
bygge	21
bæsj	13
bøtte	15
båt	29

D	
danse	17
deilig	23
din	21
disse	15
dokke	21
dress	15
drikke	19
drue	29
du	11
dusje	23
dyne	25
dyr	25
dør	17
E	
egg	29
elefant	29
eple	29
er	17
F	
familie	11
farger	21
feire	27
ferdig	23
fin	23
fisk	29
flink	13
fluortablett	25
fly	29
fryse	15
fugl	15
G	
gave	27
genser	13
gjemme noe	29
gjennom	17
glad	27
glad i	11
god natt	25
godt	19
gratulerer	27
gris	25
grønn	27

grøt	19
gråte	13
gul	27
gutt	11
gøy	11
H	
ha det	15
har	19
hei	15
hest	25
hjelp	21
hjul	17
hoppe	17
hund	17
huske	15
hvem	17
hysj	17
håndkle	23
hår	13
I	
is	27
J	
ja	17
jakke	29
jeg	11
jente	11
K	
kake	27
kaldt	15
kan	21
kanin	29
katt	17
kjole	29
kle av	13
kle på	13
klosser	21
kom	11
kopp	29
ku	17
L	
lampe	25
legge seg	25
lekeplass	15

lese	25
levende lys	27
leverpostei	19
lue	15
lukte	13
lys	25
lyst	25
låne	21
M	
mage	13
mamma	11
mange	27
mat	19
melk	19
mer	19
min	21
munn	13
mørkt	25
må	23
N	
nam-nam	19
nei	21
nese	13
O	
onkel	11
opp	23
ost	19
P	
pakke	27
pappa	11
pizza	27
pludre	13
potte	23
prate	13
pusse tenner	25
pute	25
pysjamas	25
R	
regn	15
ren	23
ronse	15
rundt	17
rydde	21

rød	27
S	
sandkasse	15
sau	17
sekk	29
selskap	27
seng	25
sint	21
sitte	23
skal	21
skifte	13
skitten	23
skje	29
sko	15
skum	23
smile	13
smokk	25
smør	19
snill	21
snø	15
sol	15
sove	25
spade	15
spise	19
stor	11
sulten	19
sykkel	29
syltetøy	19
synge	17
søster	11
T	
takk	27
tante	11
tegne	21
telefon	29
tisse	23
tog	21
trøtt	25
tv	29
tørke seg	23
tørst	19
tåteflaske	19

U	
ut på tur	15
V	
vann	23
varmt	15
vaske	13
vaske håret	23
venn	27
vente	21
vi	11
vil	25
vogn	15
vondt	13
våt	23
Y	
yogurt	19
Ø	
øye	13
Å	
år	27

Mine tegn: **BABYBOKA**

Mine tegn. Babyboka

Statped

Redaktører og forfattere:

Arlene Temte og Sveinung Wiig Andersen

ISBN 978-82-7576-094-2